ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު

ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2022/HC-A/271 (2021/HC-N-A/05)
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ހމހ
- އިސްތިއުނާފު ރައްދުވި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: ޖައިލާފިން ޓްރެފިކްކުރުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން މަޖީދު

ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީދު

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް

ނިމުނު ތާރީޚް: 22 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1444 / 16 ނޮވެންބަރު 2022

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ ރަޖިސްޓަރީ ކުރެވުނު ތާރީޚް: 18 ޝަޢުބާން 1442 / 30 މާރިޗު 2021

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ޤަޟިއްޔާ:

- ނަންބަރު: 99/D15C/2016 ޤަޟިއްޔާ
- ނިންމި ތަން: މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓު
- ބާވަތް: ޤައިމުކުރިން ބެލެހިއްޓުން
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް: 03 އޮކްޓޯބަރު 2016
- ނިޔުނު ތާރީޚް: 19 ފެބުރުއަރީ 2020

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

ހ.ދ.އ

ޤާނޫނީ ވަކީލު: މުޙައްމަދު ޝާހުމް

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދާރީ ފަރާތް

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް

ޤާނޫނީ ވަކީލު:

ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އަލީ އަހުމަދު

ޑެޕިއުޓީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އަހުމަދު ޝާހިލް

ދަޢުވާ- ޤައިމުކުރިން ބެލެހިއްޓުން- ޚާއްޞަ ޙާލަތް ގެ މަދުން

<u>ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދުގެ ރައުޔު،</u> (މި ރައުޔަކީ ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު އަދި ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް ތާއީދު ކުރައްވާފައި)

މައްސަލައިގެ ތަފާޞީލު

1. މިއީ މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 99/D15C/2016 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ބަދަލުވުން ޤަޟިއްޔާގައި ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބަލާ ޤަޟިއްޔާއެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަކީ ދަޢުވާގައި ބަޔާންކުރާ ހާދިސާ ހިނގައިދާ 18 (އަށާރަ) އަހަރު ފުރިފައިނުވާ، <u>ޤާނޫނީގޮތުން ކުޑަކުއްޖެއްކަމުގައިވާތީ،</u> އެ ކުއްޖާގެ ނަން ބަޔާންކުރުމުގެ ބަދަލުގައި މި ޤަޟިއްޔާގައި އެކުއްޖާއާމެދު އިޝާރާތްކުރެވިފައިވާނީ **"އިސްތިއުނާފުކުރާ ކުއްޖާ"** ނުވަތަ **"ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ"** މިފަދައިންނެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފު ހުށަހަޅާ ފަރާތަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް އެވެ.

2. ނަމަވެސް މި މައްސަލައިގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ޝަރީޢަތް ކުރިއަށް ގެންދެވުނީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ ކުއްޖާ އަކީ އުމުރުން 18 (އަށާރަ) އަހަރުން މަތީގެ މީހެކެވެ.

3. މިއިސްތިއުނާފީ ޤަޟިއްޔާއަކީ ހައިކޯޓުގެ އުޞޫލު ޑޮކެޓުގައި 2021 ވަނަ އަހަރު ރަޖިސްޓްރީކުރެވުނު ނަންބަރު 2021/HC-N-A/05 ޤަޟިއްޔާއެވެ. ނަމަވެސް ހައިކޯޓުގެ ޑޮކެޓް 2022 ވަނަ އަހަރު އުވާލުމާ ގުޅިގެން މި މައްސަލައަށް 2022/HC-A/271 މި ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު ދިނުމަށްފަހު މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ފަނޑިޔާރުގެ ސެކްޝަނަށް މައްސަލައިގެ ފައިލް ލިބިފައިވަނީ 18 އޮގަސްޓް 2022 ގައެވެ. އަދި މައްސަލަ ތާވަލުކުރެވި ހިނގައިފައިވަނީ، ތާވަލުން ޖާގަ ލިބުމުން 2022 ނޮވެންބަރުމަހުގެ ތެރޭގައެވެ.

މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގައި ކުރެވުނު ދަޢުވާ

4. ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2011 (މަސްތުވާތަކެއްޗާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 105 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ހަވާލާދީ އެމާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ކުއްޖާގެ މައްޗަށް ޑްރަގް ޓްރެފިކް ކުރުމުގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ ފުނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓަށް ދައުލަތުން ހުށަހެޅިއެވެ.

5. މިދަޢުވާ ހުށަހަޅާފައިވަނީ 10 މާރިޗު 2016 ދުވަހު 15:00 ހާއިރާކަންހާއިރު ދަޢުވާލިބޭން ކުއްޖާ މަސްތުވާތަކެތި ގެންގުޅޭ އެތަކެއްޗާ ވިޔަފާރިކުރާކަމަށް ފުލުހުންގެ އިންޓެލިޖެންސަށް ލިބުނު މަޢުލޫމާތަކާ ގުޅިގެން، ފުލުހުން ދަޢުވާލިބޭން ކުއްޖާ ހޯދަމުން ދަނިކޮށް، ށ.ފުނަދޫގައި އޮތް ގޭގެ ދޮރާށިކައިރީގާ ސަރަހައްދުން ފުލުހުންނަށް ދަޢުވާލިބޭން ކުއްޖާ ފެނިގެން، ފުލުހުންގެ ބެލުމުގެ ދަށަށް ގެންގޮސް، ފުލުހުންގެ ތަޙުޤީޤުގައި ސާފުކުރެވުނުގޮތުން ދަޢުވާލިބޭން ކުއްޖާގެ އަތުގައި ހުރި މަސްތުވާތަކެތި ކަމަށް ޝައްކުކުރެވޭ އެއްޗެހިތަކެއް ހުރި ގޮޅި ކަނޑުފަޅުގެ ކައިރި ބޮޑުގައި ވަޅުލާފައި ހުންނާނެ ކަމަށް ބުނުމުން، ދަޢުވާލިބޭން ކުއްޖާގެ ހާޒިރުގައި ފުލުހުން އެތަނަށް ގޮސް ބަލައި ޕްލާސްޓިކް ބެގެއްގައި ހުރި ބިންމަތީގައި ފެނުނު 210 (ދުއިސައްތަ ދިހައެއް) ސެލޯފޭންކޮތަޅުގައި 2.5405 ގްރާމް ކެނަބިސް ހިމެނޭކަމަށް އެތަކެތީގެ ތަޙުލީލު ރިޕޯޓުން ދައްކާލިއިރު، ދައުލަތުން ކުރާ މަސްތުވާތަކެއްޗާއެކު ހިފި ފުލުހުން ސުވާލުކުރުމުން ށ.ފުނަދޫ ބީޗްވިއު ގޭގެ ދޮރާށި ގަނޑުވަރުގެ ކައިރިގައި ވަޅުލާފައި ހުންނާނެ ކަމަށް ބުނުމުން، ދަޢުވާލިބޭން ކުއްޖާގެ ހާޒިރުގައި ފުލުހުން އެތަނަށް ގޮސް މަޢުލޫމާތު ދިން ތަން، ބަލައި ޕްލާސްޓިކް ބޭގެއްގައި ހުރި ބިންގަނޑު ތަކެއްޗިން ފެނުނު 05 (ފަހެއް) ސެލޯފޭން ކޮތަޅުގައި 4.1004 ގްރާމް ކެނަބިސް ހިމެނޭކަމަށް އެތަކެތީގެ ތަޙުލީލު ރިޕޯޓުން ދައުލަތުން ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ ފޮއްދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ޙުކުމް

6. ކުށް ސާބިތުވާގޮތަށް ކަނޑައަޅާ، މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ ފޮއްދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 99/D15C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި އަންނަނިވި ގޮތަށް ޙުކުމްކޮށްފައިވެއެވެ.

"... ދަޢުވާއަށް ޝަރީޢަތުން ނަޒަރުކުރި ހިނދު، ފުލުހުގައިވާ މަސްތުވާ ތަކެއްޗާ ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާއާ ގުޅުމުން ނޯޓް އެއްޗެހިކަމަށްބުނު ދައުލަތުގެ އަސާސަށް ... ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ އިންކާރުކޮށްފައިވާ ހިނދު، ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެކިބަހުން މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލައެއްގައި ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ ހައްދަރުކޯށް އިތުރަށް ސާބިތު ކުރުމުން މަސްތުވާތަކެތި ފޯރުކޮށްދިނުމާ ބަރަބަރު ކިޔަނިވެފައިވާކަމާއި، އަދި ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާއާއެކު، ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ ބުނި ސަރަހައްދަށް ގޮސް، ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ ދެއްކި ފުރަތަމަތަން ކޮށްގެން މަސްތުވާ ތަކެތީގެ 210 ސެލޮފޭންޕެކެޓު އަދި ދުވަހަ އަށް ދެއްކިތަން މަސްތުވާތަކެތި ހުރި 05 ރަބަރު ފުޅާޖު ނަގާފައިވާތީ، މިތަކެއްޗާބެހޭ ގޮތުން ސާބިތު ކުރުމުން އެއީ ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ ފޯރުކޮށްދިނުމާ އެއްޗެހިކަމަށްބުނާ އެވަގުތު ބޮސްވެއިވާކަން އެއްގޮތް އަނާނިކަމި، ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ ދައްކައިދިނުމަކީ މަސްތުވާތަކެތި އެތަންތާ ހުރިކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ދީފައިވާނީ މަސްތުވާތަކެތީގެ މައްސަލައިގައި ހައްދުކުރި ފުރުޞަތުވާތީ، މި މަސްތުވާތަކެތި އެތަންތަނުގައި ހުރިކަން ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ އަށް އެނގުނު ގޮތެއް ޝަރީޢަތުގެ އެއްވެސް މަރުޙަލާއެއްގައި ސާބިތުކޮށްދީފައިނުވާތީ، އެހެން ގޮތަކަށް ސާބިތުވާގޮތަށް ހިނދަކު ނުވަތަ އެތަކެއްޗަކީ އެހެންމީހަކަށް ޖިންސާ ނުވާނެ ހިނދަކު، ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ ދެއްކި ތަންތަން ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާގެ ބާރުލުމުގައި މަސްތުވާ ތަކެއްޗާ ނަގާފައިވާ ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާގެ ޙިޔާޒަތުގެ ދަށުގައި ހުރި ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ ގެންގުޅުނު ތަކެތިކަމަށް ޝަރުޢީ އަދި ޤާނޫނީ ހަމަތަކުގެ މަތިން ބެލެންޖެހޭކަމާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2011 (މަސްތުވާ ތަކެއްޗާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަށް ބެލުމުންވެސް މިއީ، ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ ގެންގުޅުނު ނުވަތަ ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ އަތުގައި ނުވަތަ ޙިޔާޒަތުގައި ދަށުގައި ހުރި ތަކެތި ކަމަށް ބެލެންޖެހޭކަމާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/HC-A/109 ޤަޟިއްޔާގައިވާ މަޢުނަވީ ޙިޔާޒަތުގެ ބާރަކުވެސް މި މައްސަލައިގައި ޢުންޞުރުވާކަން ބެލެންޖެހޭތީވެ، ހިނގައި ދިޔަ ހާދިސާގައި ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ ޙިޔާޒަތުގައިވާކަމަށްބުނު

ދެއްކި މަސްއޫލިއްޔަތުގެ މުޖުތަމަޢު މަސްއޫލިއްޔަތާ ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ އުފުލަންޖެހޭނެ ކަމަށް ޝަރީޢަތުން ދެކޭތީއާއި،

ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ ނ.ވެލިދޫ ފަޅު ގޯއްޗެއްގެ ތެރޭގައި ފާޚިޝްކަމުގައި ބޭން ދެއްކި ތަނުން ކޮށްގެން ނަގާފައިވާ މަސްހޫލާ ތަކެތި ކަމަށް ޝަހާދަ ދެއްކި 05 ރަބަށް ޑީއެންއޭގައި ހުރި ތަކެތި ތަކެއްޗާއި ކުރިއަށް، އޭގެ ބަރަބަރުގައި 4.1004 ގުނަ ގިނަ ދެކޮޅުން ހުރިކަމަށް އެތަކެތީގެ ތަކެއްޗާ ރިޕޯޓުން ދައްކާތީއާއި، އަދި ފޮރެންސިކް ތަކެއްޗާ ރިޕޯޓުގެ ބަސްބަހަކުގެ މައްސަލަ އާ ރިޕޯޓު ތަފާސްކުރުމުގައި ޖީނިއަސް ސޮފްޓްވެއަރ ސޮފްޓްވެއަރުން މުބާރަކު އިސްލާމް ބަންގްލަދޭޝް (ސިން. 1918) ހިނބަސް ޑިރެކްޓަރުވާލާ، ދަޢުވާވާން ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާގެ މައްސަލަ ކުރަ ގައިމުދުން ބެލުމަށް ކުރުމުގެ ކުރާގެ ދަޢުވާ ހިޔާނާގެ ހިޔާނަތްތަކުގެ، ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅުން ފަރިޔާދަކުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނު އަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބޮޑު އެކަށީގެންވާ ޝައްކަކާ ނުލާ ދިނަވަރަށް ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުވެއްޖެކަމަށް ކަނޑައަޅައި،

މި ހުކުމާ ހިނގައިދިޔަ، ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ އަށް، މީލާދީ ގޮތުން އުމުރުން 18 އަހަރު ނުފުރޭ ކުދިންނާ ގުޅޭން ކުށުގެ ކުށްޖެހިއްޖެނަމަ ގަސްދުކޮށްފަވާ، "ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކުގެ ޤާނޫނު" ގެ 31 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރު އަދި 2 ވަނަ ނަންބަރަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ޤާނޫނު ނަންބަރު 17/2011 (މަސްތުވާ ތަކެއްޗާބެހޭ ޤާނޫނު) ގެ 105 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ހަވާލާދީ އެ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ 16 (ސޯޅަ) އަހަރާއި 08 (އަށެއް) މަސްދުވަހުގެ މުއްދަތަށް ޖަލަށް ލުމަށާއި، އަދި ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ 66666.66 (ފަސްދޮޅަސް ހަހާސް ހަސަތޭކަ ފަސްދޮޅަސް ހަ ރުފިޔާ ފަސްދޮޅަސް ހަ ލާރި) އިން ޖޫރިމަނާކުރުމަށާއި ހުކުމްކުރައްވާ، މިގޮތުން މިއަދުން ފެށިގެން 01 (އެކެއް) މަސްދުވަހުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި މޯލްޑިވްސް އިންލަންޑް ރެވެނިއު އޮތޯރިޓީ (މިރާ) އަށް ދެއްކުމަށް ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ އަށް އަންގާ، އަދި "ކުޑަކުދިންގެ ޙައްޤުތަކުގެ ޤާނޫނު" 31 ވަނަ މާއްދާގެ (ރ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް، ކުށްކުރި ކުދިން ބެލެހެއްޓުމަށް ޚާއްޞަކޮށް ޤާއިމްކުރާ ތަރުބިއްޔަތުގެ މަރުކަޒު ނުވަތަ ރިހެބިލިޓޭޝަން ސެންޓަރެއްގައި ޙުކުމްގެ މުއްދަތަށް ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ ބެހެއްޓުމަށް އަމުރުކޮށް މި ޤަޟިއްޔާ ނިންމައިފައެވެ."[1]

1. ނަކަލު ކުރެވިފައިވާ ޙުކުމުގެ އެކި ޢިބާރާތްތަކުގައި "ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާ" މިލަފުޒުން ބާރުންޓޯރުގައި މިވަނީ ދަރީ ކާޑުގެ ޙުކުމުގައި، ދަޢުވާލިބުނު ކުއްޖާގެ ނަމާއި އެޑްރެސް ބާރުނެޓްޓަކުގެ މަޢުލޫމާތު އުނިކުރުމުގެ ގޮތުންނެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

7. މިޔަދުންމަޖެހު ދަރުނުބީ ވެލިދޫ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 99/D15C/2016 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ކުއްޖާގެ ފަރާތުން އަންނަނިވި 05 (ފަހެއް) ނުކުތާ ހުށަހަޅާފައި ވެއެވެ.

- **ފުރަތަމަ ނުކުތާ އަކީ:** ނ.ވެލިދޫ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 99/D15C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ބެލުނު މައްސަލާގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަކީ ހާޒިރާ ހިނގިއިރު އުމުރުން 18 އަހަރުނުފުރޭ ކުޑަކުއްޖެއްކަމަށް ވާއިރު، ހައްދުނާކުރުމަށްފަހު ބަރުދޫގައި ސަލާމަތްކޮށްފައިވެސް އިސްތިއުނާފުކުރާ ކުއްޖާގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށް ފަރާތެއް ޝަރީޢަތުގައި ހާޒިރުނުކުރާކަމަށް ނުވާތީއާއި ހައްދުނާކުރުމަށްފަހުން އެންގެތައިލެސްނުވާތީ، މި މައްސަލާގައި ތަރުޖަމާ ހިންގާފައިވެސް އަދި ހުރި ފަރާތް ކޯޓަށްއިވެސް ފުދުންނަން ދިރިއުޅުއްވާ އެންމެހާ ފުރުސަތު ބޭނުންކޮށްދިނުމަށް ހިތުމާބަސް ފަލާއިދުގެ 41 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި ފުރުސަތުއަދާކުރުމުގެ 52 ވަނަ މާއްދާއާ އެއްގޮތް ނޫނުގެ މަސީން ނިންމަވަން ބޭން ފުރަގަހަކުރި ނުކުތާއެވެ.
- **ދެވަނަ ނުކުތާ އަކީ:** ނ.ވެލިދޫ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 99/D15C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ބެލުނު މައްސަލާގައި ހުކުމް ފަރީނާ ކޯޓަށްފައިވެސް ފުރުސަތުއަދާކުރުމުގެ 47 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކުރުގައިވުމާއި އަދި ޝަރީޢަތުގެ އިސްތިނުމަކަށް ހުކުމާ ޙާސިލުކޮށްފައިވެސް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ފުރުސަތުގެ 146 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކަމަކަށް ބުނެ ފުރަގަހަކުރި ނުކުތާއެވެ.
- **ތިންވަނަ ނުކުތާ އަކީ:** ނ.ވެލިދޫ ޑިސްޓްރިކްޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 99/D15C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ބެލުނު މައްސަލާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ހައްދަކުރުމުގެ ނިޔާކުރެއްވުމުގައިވެސް ފުރުސަތުއަދާކުރުމުގެ 46 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކަމަކަށްވުރެ ބަޔަކުމުގައި އަދި ބަޔާނުގައި ހުއްޖަތުގައިވެސް ދިރިއުޅުއްވާ އެންމެހާ

ޤާނޫނީ ބާރުތަކާއި އިޚްތިޔާރުތަކުގެ ބޭނުން ހިފުމާބެހޭ ގަވާއިދުގެ 26 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) އާ ޚިލާފަށް ކަމަށްވެފައި، ޚިލާފުގެ މަތީގައި ތިބި ހެކި ޤަރީނާ ހޯދާފައިވާތީ އެ ހެކި ޤަރީނާއަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 52 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ހޯދާފައިވާ ހެކި ޤަރީނާ ކަމަށް ބުނެ ދަޢުވާކުރި ނުކުތާއެވެ.

- ހަތަރު ވަނަ ނުކުތާ އަކީ: ނ.ވެލިދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 99/D15C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ބެލުނު މައްސަލާގައި ހުށަހެޅުނު ޗެއިންއޮފް ކަސްޓަޑީ ފޯމުން ތަޙުލީލު ރިޕޯޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މަސްތުވާތަކެއްޗަކީ މި ހާދިސާގައި ފެނުނު މަސްތުވާތަކެތިކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 51 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ މިންގަނޑުން ސާބިތުކޮށްދީފައި ނުވަނީސް ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ޙުކުމް ކޮށްފައިވަނީ "މަސްތުވާތަކެއްޗާބެހޭ މައްސަލަތަކުގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި ހިފެހެއްޓޭ އެއްޗެއްސާމެދު ޢަމަލުކުރާނެ ގޮތުގެ ގަވާއިދު" ގެ 23 ވަނަ މާއްދާއާއި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2016/HC-A/451 ޤަޟިއްޔާއާ ޚިލާފަށް ކަމަށް ބުނެ ދަޢުވާކުރި ނުކުތާއެވެ.
- ފަސް ވަނަ ނުކުތާ އަކީ: ނ.ވެލިދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 99/D15C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ބެލުނު މައްސަލާގައި ފުލުހުންކަމަށްބުނާ ތަކެއްޗަކީ ކުއްޖާ ބެރިތަންތަނުން ނެގިތަކެތިކަމާދު އެކަށީގެންވާ ސަބަބުތަކެއް އޮޅުވައި އަދި ހުރިހާގޮތަކުން ދުރުކުރުމާއި ހުށަހަޅައި ދަޢުވާކުރަން ރިޕޯޓުތަކުގެ މަޢުލޫމާތު ކުރި ސާބިތުކޮށްދީފައި ނިންމަވާފައިވާތީ އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/HC-A/10 ޤަޟިއްޔާއާ ޚިލާފަށް ނިންމާފައިވާކަމަށް ބުނެ ދަޢުވާކުރި ނުކުތާއެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާމެދު ދެފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަތަކުގެ ޚުލާސާ

8. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ވަކީލުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ މައްސަލައާ ގުޅިގެން ހައްޔަރުކޮށް ހެދި ކޯޓުގައިވެސް އުސޫލުތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ. އަދި އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ ތަފްސީލުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން އެހެން ހުރުމުން ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް ދަށު ކޯޓުން ހުކުމްކޮށްފައިވަނީ ރަނގަޅަށް ނޫންކަމަށެވެ.

9. އިސްތިއުނާފީ ޖަވާބު ހުށަހަޅައި ދައުލަތުގެ ވަކީލުން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާ ފިޔަވައި ދެންހުރި ނުކުތާތަކަށް ދައުލަތުން އިންކާރުކުރާ ކަމަށެވެ. ނަމަވެސް އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ދައުލަތުން ބަލާފައިވަނީ މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާ މަސްތުވާތަކެތީގެ ގެންގުޅު އޮފިސަރުގެ ވިޔަފާރިކުރާ ކަމަށް އިންޓެލިޖެންސުން ލިބުނު މައުލޫމާތާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ ހަށިގަނޑު ބަލައިފާސްކުރުމުން އެއްވެސް މަސްތުވާތަކެއްޗެއް ފެނިފައިނުވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ކޯޓު އަމުރާ ނުލާއި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ހައްޔަރުކުރަންޖެހޭ އެކަށީގެންވާ ސަބަބު ވުޖޫދުވެފައިނުވާކަން، އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ހައްޔަރުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ ޚިލާފަށްކަމަށެވެ. އަދި މިއީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަމައެއް ނޫންކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން އެފަދައިން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތް ހައްޔަރުކޮށް ސުވާލުކޮށްގެން ހުރި މައުލޫމާތުގެ ބިނާކޮށް ހުކުރުވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 52 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ހައްޔަރުކުރެވިފައިވާ ގޮތުގައި ދައުލަތުން ހުށަހަޅާފައިނުވާ ކަމަށެވެ.

10. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތާއި ދައުލަތުގެ ވަކީލުންނަށް އިތުރުވެސް ދަށު ކޯޓުގެ ހުކުމް ބާޠިލްކޮށްދިނުމަށެވެ. އެހެންކަމުން ދެފަރާތުންވެސް މައްސަލަ ނިންމަން އެދޭގޮތުގައި ހުށަހެޅުއްވި ނުކުތާ.

<u>އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާއާމެދު ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރިގޮތް</u>

11. އިސްތިއުނާފީ ތިންވަނަ ނުކުތާއަކީ ނ.ވެލިދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 99/D15C/2016 ޤަޟިއްޔާގައި ބެލުނު މައްސަލާގައި އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ފަރާތް ޙާޟިރުކޮށްފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 46 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ކަމަށްވުމާއި އަދި ބަންދުގައި ބަހައްޓާފައިވަނީ ފުލުހުންނަށް ލިބިދީފައިވާ އެންގުމާ ޤާނޫނީ ބާރުތަކާއި އިޖުރާއަތުގެ ބޭނުން ހިފުމާބެހޭ ޤަވާއިދުގެ 26 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) އާ ޚިލާފަށް ކަމަށްވުމާއި، ޚިލާފުގެ މަތީގައި ތިބި ހުރި ދަލީލާ ހުށަހަޅައިފައިވީ އެ ހުރި ދަލީލާއަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 52 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ހޯދައިފައިވާ ހުރި ދަލީލާ ކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރި ނުކުތާއެވެ.

12. މިނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ކުއްޖާގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރާ ކަމަކީ އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ކުއްޖާ ހައްޔަރުގައި ބަހައްޓައިގެން ސުވާލުކޮށް ހުރި ހެކިބަޔާނަކީ ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ ޚިލާފަށް ކަމަށެވެ. އަދި ދައުލަތުންވެސް މިނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ކުއްޖާގެ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވާ މިކަންކަމަށް އެއްބަސްވެއެވެ. އެގޮތުން މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ކުއްޖާ މަސްތުވާތަކެތި ގެންގުޅެ އުތަކެތީގެ ވިޔަފާރިކުރި ކަމަށް އިންޓެލިޖެންސަށް ލިބުނު މައުލޫމާތަކާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ކުއްޖާގެ ހަރަކާތް ބަލަހައްޓަމުންދިޔައީ އެއްވެސް މަޢުލޫމާތެއްނެތްކަމެއް ފެނިފައިނުވާކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ކޯޓު އަމުރަކާ ނުލައި އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ކުއްޖާ ހައްޔަރުކުރުމަކީ އެކަށީގެންވާ ސަބަބު ފިޔަވައިދިޔުމަކަށްވާ، އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ކުއްޖާ ހައްޔަރުކުރެވުނީވެސް ޤާނޫނީ ހަމަތަކާ ޚިލާފުންކަމަށެވެ. އަދި މިއީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުވެސް ދަށުން ހަމަޖެހޭ ނުހުންނަކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން އެފަދައިން އިސްތިއުނާފުވެރިޔާ ކުއްޖާ ހައްޔަރުކޮށް ސުވާލުކުރެވިގެން ހޯދި މައުލޫމާތުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ހޯދައިފައިވާ ހެކި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 52 ވަނަ މާއްދާއާ ޚިލާފަށް ހޯދައިފައިވާ ހެކިކަމުގައި ދައުލަތުންވެސް ދެކޭ ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން މިނުކުތާއަކީ ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ޚިލާފެއް އޮތް ނުކުތާއެއް ނޫނެވެ.

13. ޤާނޫނުއަސާސީގެ 46 ވަނަ މާއްދާއަށް ބަލާއިރު، މީހަކު ކުށެއް ކުރަނީކަމަށް ފެންނަ ހިނދެއްގައި ނުވަތަ ކުށެއް ކޮށްފިކަމަށް، ނުވަތަ އެވަގުތު އެއްގޮސް ކުށެއް ކުރަންކަމަށް ހައްޔަރުކުރާ މީހާގެ ބުއްދިއަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ފަދަ އެކަށީގެންވާ ސަބަބުތަކެއް ނުވަތަ ހެކިތަކެއް ހުރެގެން މެނުވީ ކޯޓު އަމުރަކާ ނުލައި އެއްވެސް މީހަކު ހިފާ ހައްޔަރުކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[2] 40 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައިވެސް ކޯޓު އަމުރަކާ ނުލައި މީހަކު ހައްޔަރުކުރުމުގެ ބާރު ފުލުހުންނަށް ލިބިދީފައިވާ ޙާލަތްތަކުގެ ތެރޭގައި ޤާނޫނުއަސާސީގެ 46 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ބަޔާންވެގެންވެއެވެ. އަދި ފުލުހުންނަށް ލިބިދީފައިވާ އެންމެހާ ޤާނޫނީ ބާރުތަކާއި އިޚްތިޔާރުގެ ބޭނުން ހިފުމާބެހޭ ޤަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގައިވެސް މިކަންކަން ބަޔާންވެގެންވެއެވެ.

14. މި މައްސަލައިގައި ލިބުނު އިންޓެލިޖެންސް މައުލޫމާތާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރާ ކުއްޖާގެ ހަށިގަނޑު ބަލައި ފާސްކުރިއިރު މަސްތުވާތަކެތިކަމަށް ޝައްކުކުރެވޭ އެއްޗެއް ފެނިފައިވާކަން އެނގެއެވެ. ނަމަވެސް އެއަށްފަހު އެކަށީގެންވާ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް ނެތި އިސްތިއުނާފުކުރާ ކުއްޖާ ކޯޓު އަމުރަކާ ނުލައި ހައްޔަރުކޮށް، ފުލުހުން ސުވާލުކޮށް ހޯދި މައުލޫމާތުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ހެކި ޤަރީނާ ހޯދުމަށްވާކަން އެނގެއެވެ. އަދި މިފަދައިން މި ހެކި ހޯދާފައިވަނީ ޤާނޫނީ އިޖުރާއަތު ތަބާވެގެން ނޫނެކަން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 46 ވަނަ މާއްދާ އާއި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[3] 40 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަދި ފުލުހުންނަށް ލިބިދީފައިވާ އެންމެހާ ޤާނޫނީ ބާރުތަކާއި އިޚްތިޔާރުގެ ބޭނުން ހިފުމާބެހޭ ޤަވާއިދުގެ 13 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންވެގެންވާ ކަންކަމަށް ބެލުމުން އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް އިސްތިއުނާފުކުރާ ކުއްޖާ ހައްޔަރުގައި ބަހައްޓައިގެން ހޯދާފައިވާ އެތަކެތި އަމަލަކަށް ބިނާކޮށް ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގައި ޝަރީޢަތް ކުރުން ކަނޑައެޅިގެންވާނެކަމަށް ނުދެކެމެވެ.

---

2. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

3. ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

15. ބިނާއި މައްސަލައިގައި އުފުލާ ދައުވާއަށް ދިފާޢުން އިންކާރުކުރުމުން، މައްސަލައިގެ މުޅި މައުޟޫޢު ބިނާވެގެންވާ ކަމަކީ މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާ ހެކި ފަރީޤާއެވެ. އެހެންކަމުން މިނުކުތާގައި މިފަދައިން ކަނޑައެޅިގެންދިޔުމުން، މި މައްސަލައިގައި އިތުރަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އިސްތިއުނާފު ނުކުތާތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރުމުގެ ބޭނުމެއް އޮތްކަމުގައި ނުދެކެމެވެ.

<u>ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދުގެ ޚިޔާލު؛</u>

16. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދުގެ ޚިޔާލަށް އަޣުލަބުން ތާއީދު ކުރަމެވެ.

<u>ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމްގެ ޚިޔާލު؛</u>

17. ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދުގެ ޚިޔާލަށް އަޣުލަބުން ތާއީދު ކުރަމެވެ.

- <u>ހުކުމް:</u>

ދެންފަހެ، އިސްތިއުނާފު ފާހަގަކުރެވުނު ނުކުތާތަކުގައި ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގެ މަތިން ހުރުމުން، މިލަދުންމަޑުލު ދެކުނުބުރީ ފޮނަދޫ މެޖިސްޓްރޭޓް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 99/D15C/2016 ގެ ޝަރީޢަތުގެ ހުކުމް، މި މައްސަލަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލީހުގެ އިއްތިފާޤުން ބާތިލުކޮށް، މިގޮތުގެމަތިން ހުކުމްކޮށްފީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ހުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު | ފަނޑިޔާރު ހުސައިން މަޖީދު (ރިޔާސަތު) | ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ސަލީމް